

Nhi Charlotte My Nguyen

Kjønnsforskjeller i skolen

Hvordan opplever steinerskolelærere
kjønnsforskjellene i skolen?

FOU-oppgave

MGLU3511

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
1. Innledning.....	3
1.2 <i>Bakgrunn for oppgaven</i>	3
1.3 <i>Avgrensninger.....</i>	3
1.4 <i>Problemstilling</i>	4
2. Teori	4
2.1 <i>Kjønnforskjeller i skolen</i>	4
2.1.1 <i>Modningshypotesen og sårbarhetshypotesen</i>	5
2.1.3 <i>Selvregulering</i>	6
3. Metode	7
3.1 <i>Intervju.....</i>	7
3.2 <i>Observasjon</i>	8
4. Analyse	9
4.1 <i>Observasjon av 8.klasse.....</i>	9
4.2 <i>Observasjon av 10.klasse.....</i>	11
5. Drøfting	13
5.1 <i>Kjønnforskjeller i klasserommet</i>	13
5.1.1 <i>Selvregulering</i>	13
5.1.2 <i>Modningshypotesen</i>	14
5.1.2.1 <i>Holdning til skolen</i>	15
5.2 <i>Steinerskole vs. Offentlig skole</i>	16
6. Konklusjon	17
Litteraturliste.....	20
Vedlegg 1: Observasjonsskjema	21
Vedlegg 2: Intervjuguide	22

Sammendrag

Studier og rapporter viser at det er store forskjeller mellom jenter og gutter i skolen. Blant annet har jenter bedre språkforståelse og bedre karakterer i skolen. Gutter derimot har større behov for spesialundervisning. Nær 70 prosent av de som får spesialundervisning er gutter (NOU, 2019, s. 11). I denne oppgaven skal jeg utforske hvordan disse forskjellene spiller inn i klasserommet på steinerskolen. Dette gjorde jeg ved å observere to ungdomsskoleklasser på steinerskolen. Samtidig, har jeg gjennom intervjuer fått steinerskolelæreres meninger og erfaringer rundt kjønnsforskjellene som oppstår på skolen. Observasjonen viser resultater som støtter teorien, hvor det kommer fram at jentene i større grad viser ønsket adferd, mens guttene er mer urolige og sliter med å sitte i ro. Resultatene av intervjuene støtter også mye av det som kommer fram i andre studier, blant annet at jenter generelt virker mer modne og har bedre evne til selvregulering. Samtidig, viser resultatene av intervjuene at det ikke er store forskjeller mellom kjønnsforskjellene på den offentlige skolen og steinerskolen, men intervjuobjektene forteller derimot at læreplanen på steinerskolen er satt opp annerledes som kan gjøre at den passer gutter bedre enn den vanlige læreplanen.

1. Innledning

Studier viser at det er flere forskjeller mellom gutter og jenter i skolen. Her kommer det fram at jenter dominerer når det kommer til skoleprestasjoner. Stoltenberg-utvalgets rapport viser til dette som en samfunnsutfordring (NOU, 2019, s. 11). Flere studier påpeker at jenter ofte har en mer positiv holdning til skolen enn gutter, mens gutter er mindre motiverte (Houtte, 2014, s. 160). Det er flere hypoteser for hvorfor jenter gjør det bedre på skolen enn gutter. Flere peker på at forskjellene kan komme av jenter modnes tidligere enn gutter og at de ulike kjønnenes forskjellige personlighetstrekk kan være en årsak til kjønnsforskjellene i skolen (NOU, 2019, s. 18). Har dette innvirkning på hvordan kjønnene oppfører seg på skolen, og hva er læreres tanker rundt dette? Jeg skal i denne oppgaven utforske dette, og jeg vil ha fokus på hvordan dette utpreger seg på steinerskolen. For å gjøre dette har jeg valgt å gjennomføre et kvalitativt intervju med lærere og helsesøster på steinerskolen. I tillegg, har jeg gjort en ikke-deltakende observasjon hvor jeg har observert adferden til to ungdomsskoleklasser på steinerskolen.

1.2 Bakgrunn for oppgaven

Bakgrunnen for valget av tema kommer av at jeg synes kjønnsforskjeller er et veldig spennende tema som kan være problematisk i skolen. Jeg har ofte hørt at lærere tenker at skolen er mer tilpasset for jenter. I tillegg, har jeg opplevd «flink pike syndromet» som en realitet, hvor jeg under praksis og som lærervikar opplever at overtallet av elevene som gjør det de blir bedt om og følger med i timen er jenter, mens gutter i større grad vandrer og forstyrrer undervisningen. Jeg ønsket derfor å undersøke adferden til elevene i klasserommet og sammenligne dette opp mot teorier om kjønnsforskjeller. Samtidig, ønsket jeg å få innsikt på læreres mening og erfaringer om dette.

1.3 Avgrensninger

Oppgaven vil bli avgrenset til å fokusere på kjønnsforskjeller på steinerskolen, og steinerskolelæreres erfaring og tanker om temaet. Fokuset i oppgaven vil være på elevenes adferd i klasserommet, og jeg vil dermed se bort fra adferd i friminuttene. Jeg vil også se bort fra andre faktorer som kan spille inn som sosial bakgrunn. Fokuset vil kun ligge på forskjellene hos kjønnene og hvordan dette spiller inn i klasserommet. Jeg vil deretter drøfte funnene fra observasjonen av elevenes adferd i klasserommet mot lærernes erfaringer og tanker om kjønnsforskjellene.

1.4 Problemstilling

Problemstillingen i denne oppgaven lyder som følgende «*hvordan opplever steinerskolelærere kjønnsforskjellene i skolen?*». Denne problemstillingen har jeg valgt ettersom jeg var i praksis på steinerskolen og dermed fikk studert hvordan kjønnsforskjellene utspilte seg der. Samtidig finnes det få studier som viser til kjønnsforskjeller på steinerskolen. Jeg så derfor på dette som interessant å studere hvordan forskjellene viser seg i klasserommet på steinerskolen, og hvilke erfaringer og meninger lærere på steinerskolen har i forhold til dette.

For å svare på denne problemstillingen fra flere perspektiver har jeg valgt å utarbeide to underspørsmål:

- Hvordan opplever steinerskolelærere kjønnsforskjellene i klasserommet?
- Hva er steinerskolelærerens mening og erfaring med kjønnsforskjeller i skolen?

2. Teori

2.1 Kjønnsforskjeller i skolen

Flere studier viser til kjønnsforskjeller som et tydelig problem i skolen. Lærere vurderer ofte jenter som mer kunnskapsrike enn gutter og jenter viser i større grad en klasseromsatferd som lærere anerkjenner (Aasen, Lekhal, Drugli, & Nordahl, 2015). Gutter anses derimot som «mer urolige og uoppmerksomme, og vurderes til å ha en mer aggressiv og opposisjonell atferd» (Francis 2000; Gibb et al., 2008 sitert i Aasen et al., 2015). Jenter viser ofte ferdigheter og personlighetstrekk som anses som viktige i skolen. Stoltenberg-utvalgets rapport viser til tall og studier på de tydelige forskjellene mellom kjønnene i utdanningssystemet. Her påpeker de blant annet at jenter får bedre karakterer i alle fag bortsett fra kroppsøving i avslutningen av grunnskolen. Rapporten hevder også at 70% av de som får spesialundervisning i grunnskolen er gutter. Jenter gjør det også bedre enn guttene på videregående skole, hvor de i gjennomsnitt har flere karakterpoeng enn guttene. I tillegg påpeker rapporten at kvinneandelen er høy på de studiene som har høye karakterkrav (NOU, 2019, s. 11). Rapporten viser tydelig at jenter generelt gjør det bedre i skolen enn gutter og slik har det vært lenge. Her viser rapporten på tall helt tilbake til 1914 som viser at jenter under hele perioden har fått bedre karakterer enn gutter i grunnskolen, i en rekke land. Dette gjelder særlig i språkfagene (NOU, 2019, s. 12).

2.1.1 Modningshypotesen og sårbarhetshypotesen

Det er ulike hypoteser for hvorfor jenter gjør det bedre enn gutter på skolen. Stoltenberg-utvalget viser til to hypoteser, «modningshypotesen» og «sårbarhetshypotesen».

Modningshypotesen går ut på at jenter og gutter utvikler seg forskjellig i barne- og ungdomsårene (NOU, 2019, s. 14). Studier viser at jenter har en tidligere utvikling av kognitive ferdigheter enn gutter, noe som har betydning for kunnskapen de tilegner seg når de starter på skolen (NOU, 2019, s. 18). Jentene har altså et fortrinn ved at de er mer utviklet når de kommer til skolen, blant annet viser Stoltenberg-utvalgets rapport at jenter har bedre språkforståelse enn gutter allerede før de starter på skolen (NOU, 2019, s. 11). Samtidig, viser jenter mer utviklende ferdigheter i planmessighet og selvregulering, i tillegg til sosiale og emosjonelle ferdigheter (NOU, 2019, ss. 22-23), som kan være avgjørende for videre skoleutvikling og prestasjoner. Den andre hypotesen, sårbarhetshypotesen forklarer «kjønnsforskjellene med at guttene er mer mottakelige og sårbare for miljømessige risikofaktorer, som er faktorer som dårlige venner, sammensetning av klasser og elevgrupper, manglende omsorgs- og oppdragelsesferdigheter hos foreldrene, konflikter og samlivsbrudd i familien, eller kjedelig undervisning» (NOU, 2019, s. 14). Hypotesen viser altså til at gutter i større grad enn jenter påvirkes av miljøet rundt dem, som kan ha påvirkning på deres skoleutvikling og prestasjoner.

Flere studier viser til funn som støtter modningshypotesen. Blant annet trekkes det fram at «jenter kan ha en tidligere kognitiv utvikling de første leveårene» (Krumsvik, 2021, s. 38). Her påpeker Krumsvik også at guttefosteret har større sårbarhet til å utvikle forstyrrelser som autisme, hyperaktivitet og lærevansker (2021, s. 38). Dette støtter resultater av studier hvor det kommer fram at flere gutter har lese- og skrivevansker enn jenter (Hollung-Møllerhaug, 2010; Rutter et al., 2004, sitert i Krumsvik, 2021, s. 41). Lese- og skrivevanskene kan være med på å prege senere utvikling i skolen, ettersom flere forskere hevder at dersom man ikke har knekt lesekode innen man er åtte år, er det vanskelig å bli en funksjonell leser (Nordahl, 2016; Hattie, 2009, sitert i Krumsvik, 2021, s. 41). Gutter har dermed oftere vansker som kan ha en negativ betydning for deres skoleprestasjoner. At jenter i tillegg kommer tidligere i puberteten kan også være med på å forklare kjønnsforskjellene som oppstår i skolen. Her kommer det faktisk fram at halvparten av kjønnsforskjellene i skolekarakterer kan forklares med at jenter har en tidligere pubertetsutvikling (Torvik et al., 2021, sitert i Krumsvik, 2021, s. 41).

2.1.2 Holdning til skolen

Kjønnsforskjellene i skoleprestasjoner kan ofte ha sammenheng med elevenes holdning til skolen. At jenter modnes tidligere enn gutter kan ha betydning for holdningen de ulike kjønnene har til skolen, og dermed nytten de ser av skolen. Studier hevder at gutter er mindre motiverte på skolen enn jenter og viser mer negativ holdning til skolen (Davies, 1984; Darom & Rich, 1988; Cox, 2000; Francis, 2000; Warrington et al., 2000, sitert i Houtte, 2014, s. 160). Jenter bruker generelt mer tid på lekser og viser mindre uønsket adferd i klasserommet (Houtte, 2004, s. 160). Jenter har oftere høyrere forventninger til seg selv og viser mer engasjement for utdanningen, mens gutter tar det lettere, jobber ikke like hardt og distraheres raskere enn jenter (Houtte, 2004, s. 160).

2.1.3 Selvregulering

Forskjeller i personlighet kan være en annen faktor som bidrar til å forklare kjønnsforskjellene i skolen (NOU, 2019, s. 18). De ulike personlighetstrekkene kan være avgjørende for hvordan kjønnene presterer på skolen. Stoltenberg-utvalgets rapport (2019, s. 18) trekker fram at «jenter skårer høyere på personlighetstrekket planmessighet, som sammen med selvdisiplin har omtrent like stor betydning for skoleprestasjoner som generell intelligens». Her viser de til forskning som hevder at dette kan forklare om lag halvparten av kjønnsforskjellene i skoleprestasjonene (NOU, 2019, s. 18). Det kan argumenteres for at jenter har personlighetstrekk som passer mer inn i skolens normer. Blant annet har jenter mer utviklende ferdigheter i selvregulering (NOU, 2019, s. 18). Her hevdes det at jenter har spesielt mer utviklende ferdigheter i selvregulering av oppmerksomhet, aktivitet og impulser (NOU, 2019, s. 19). Krumsvik (2021, s. 43) definerer selvregulering som «det å utøve kontroll over handling, tenkning og emosjoner i tråd med langsiktige mål personen har». Selvregulering i skolen handler ifølge Krumsvik (2021, s. 43) om «ikke-kognitive ferdigheter som det å arbeide målrettet, være konsentrert, unngå distraksjoner, ha oppmerksomheten rettet mot den aktuelle læringsaktiviteten, uten å unngå impulsive handlinger, være i å stand til å lytte til og huske beskjeder som blir gitt». Selvregulering er en viktig ferdighet for å kunne få gode prestasjoner på skolen, ettersom dagens skole er lagt opp til elevene skal sitte og følge med i timen, og ha oppmerksomheten rettet mot læringsaktiviteten og det som blir sagt i timen. Samtidig viser det seg at bedre selvregulering tidlig i skoleløpet har lavere forekomst av aggressiv atferd, depressive symptomer, fedme, sigarettøyking og narkotikabruk. Svakere evne til selvregulering viser seg derimot til større sannsynlighet for arbeidsledighet, kriminell oppførsel, symptomer på depresjon, angst og fedme, sigarettøyking, alkohol- og rusmisbruk

og symptomer på fysisk sykdom i voksen alder (Robson et al., 2020, sitert i Krumsvik, 2021, s. 43).

Slik skolen er lagt opp i dag passer den svært godt med jenters personlighetstrekk. Gutter derimot viser større evne til å prestere innen fysisk aktivitet og har fordel av læring mens de er i fysisk aktivitet (NOU, 2019, s. 19). Dette kan forklare årsaken til at jenter gjør det bedre enn gutter i alle fag bortsett fra kroppsøving (NOU, 2019, s. 11). «Stillesittende og lite variert skolehverdag med lange økter og få pauser» er dermed mindre egnet for gutter enn for jenter (NOU, 2019, s. 193). Det er likevel ikke bare kjønnes personlighetstrekk som avgjør ferdighetene man har innen selvregulering, men støtte, forventninger og oppdragelse av foreldrene har også stor betydning når det kommer til å fremme selvregulering (NOU, 2019, s. 193). Det er derfor avgjørende at elever får god støtte og oppdragelse av foreldrene for å prestere på skolen.

3. Metode

Metoden som er blitt brukt for å besvare denne oppgaven er kvalitativt intervju og et ikke-deltakende observasjon. Kvalitativ metode «sier noe om kvalitet eller spesielle kjennetegn/egenskaper ved det fenomenet som studeres» (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2016, s. 28). Johannessen et al. (2016, s. 95) viser til at vi bruker kvalitativ metode til «å uttale oss spesifikt om sosiale mønstre innenfor et avgrenset område». Her påpekes det at en slik metode vil være hensiktsmessig dersom vi skal «undersøke fenomener vi ikke kjenner til særlig godt, og som det er forsket lite på, og når vi undersøker fenomener vi ønsker å forstå mer fylldigere» (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2016, s. 28). Denne metoden passer derfor godt for denne oppgaven, ettersom kjønnsforskjeller i steinerskolen er noe som er forsket lite på og dermed har lite informasjon om.

3.1 Intervju

Kvalitative intervjuer er en metode som gir oss fylldige og detaljerte beskrivelser av det vi studerer (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2016, s. 145). Et intervju vil egne seg når man studerer meninger, holdninger og erfaringer (Kvale & Brinkmann, 2009, sitert i Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2016, s. 145). Intervjuet av steinerskolelærere og helsesøster er derfor blitt gjort for å få innsyn på deres meninger og erfaringer med kjønnsforskjeller i klasserommet. Bakgrunnen for at det er blitt valgt et kvalitativt intervju er for å få steinerskolelæreres mening og erfaringer når det kommer til tema kjønnsforskjeller i skolen,

ettersom det finnes få studier på kjønnsforskjellene i steinerskolen. Det er derfor blitt gjort et semistrukturert intervju, slik at lærerne i større grad får delt sine erfaringer og meninger. Intervjuobjektene er blitt stilt de samme spørsmålene, men her er det blitt gjort rom for oppfølgingsspørsmål. På denne måten får intervjuobjektet utdypet sine svar og vi får dypere informasjon om deres meninger og erfaringer.

I forkant av intervjuene lagde jeg meg en intervjuguide med spørsmål som baserte seg på kjønnsforskjellene i skolen. Intervjuobjektene som er blitt valgt er 8. og 10. klasses kontaktlærer, og helsesøster på skolen. Disse to lærerne er blitt valgt ettersom jeg fikk vært mest med 8. og 10. klasse i deres undervisning og ettersom observasjonene er blitt gjort i disse to klassene. Intervjuene av disse to lærere vil derfor bli brukt for å bekrefte og begrunne, eller avvise funn i observasjonene. Intervjuet av helsesøster er blitt gjort for å få dypere innsyn på erfaringer og meninger om kjønnsforskjellene som oppstår i skolen.

På grunn av regler som krever meldeplikt til NSD og godkjenning for å bruke lydopptak og transkribering av intervjuene, ble det heller gjort et intervju hvor jeg sammen med min medstudent stilte spørsmål og skrev ned svar på datamaskin. Her ble jeg og medstudent enig om at en skulle stille spørsmålene vi hadde avtalt på forkant og en skulle skrive ned det som ble sagt av læreren. Oppfølgingsspørsmålene ville vi begge stå for dersom det var naturlig å stille spørsmål til intervjuobjektens svar. På bakgrunn av dette har jeg ikke direkte sitat av det som ble sagt av intervjuobjektene og intervjuresultatene vil derfor ikke bli vist som helhet, men bli brukt for å drøfte teorier og funn som er blitt gjort.

3.2 Observasjon

Observasjon er nyttig når man ønsker direkte innsyn i handlingene man studerer (Johannessen, Tuft, & Christoffersen, 2016, s. 129). Jeg har derfor valgt å observere elevenes adferd i klasserommet for å få innsyn på kjønnsforskjellene mellom gutter og jenters adferd i klasserommet, og i tillegg få innsyn på hvorvidt observasjonene stemmer med lærernes meninger. Elevene som er blitt observert er som nevnt 8. og 10. klasse elever. Her ble det brukt et skjema hvor det ble kartlagt hvor mange ganger gutter og jenter rakk opp hånda, forstyrret undervisningen, svarte riktig på spørsmål, hadde en ikke-faglig samtale med medelev, snakket uten å rekke opp hånda og fikk hjelp av læreren i løpet av timen som ble observert. Observasjonen av elevene som rakk opp hånda viser til når elevene rakk opp hånda for å svare læreren under timen og når elevene rakk opp hånda for å be om hjelp på oppgavene de ble gitt. «Forstyrrer undervisningen» viser til de gangene elevene pratet med

medelever mens læreren hadde ordet og «ikke-faglig samtale med medelev viser til de gangene elevene hadde en ikke-faglig samtale med andre elever mens de jobbet med en tildelt oppgave. «Svare riktig» viser de gangene elevene svarte riktig på spørsmål som ble spurt av læreren, «snakker uten å rekke opp hånda» viser når elevene faglig henvender seg til det læreren sier i undervisningen uten å rekke opp hånda og «hjelp av lærer» gjelder de gangene elevene fikk hjelp av læreren med en oppgave som ble gitt. I tillegg, vil resultatene av observasjonene analyseres opp mot intervjuene som ble gjort med klassens lærer og skolens helsesøster.

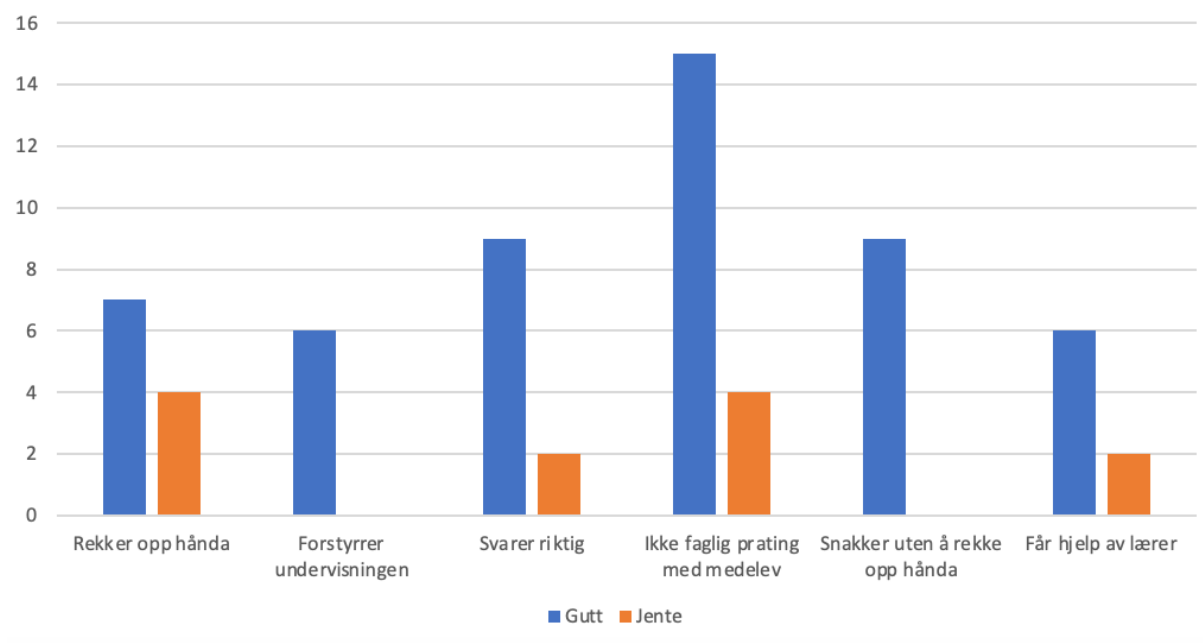
Når vi ser på observasjonsresultatene er det viktig å ha i baktanke at observasjonene er gjort av to klasser med relativt få jenter kontra gutter, hvor det i 8.klasse var 4 jenter og 13 gutter, og i 10.klasse var 6 gutter og 4 jenter. Overtallet av gutter vil derfor ha en betydning for resultatene under observasjonene, hvor tilfellet av gutters adferd kan være betydelig større enn jentene ettersom de er i overtall. Dette gjelder spesielt i 8.klasse, hvor de var 9 gutter fler enn jenter. Her vil jeg derfor vise til to diagrammer hvor den ene viser tilfeller hvor guttene og jentene viste uønsket eller ønsket adferd i klasserommet, mens det andre diagrammet vil vise tilfeller av uønsket/ønsket adferd når resultatene blir delt på antall jenter og gutter som var til stede.

4. Analyse

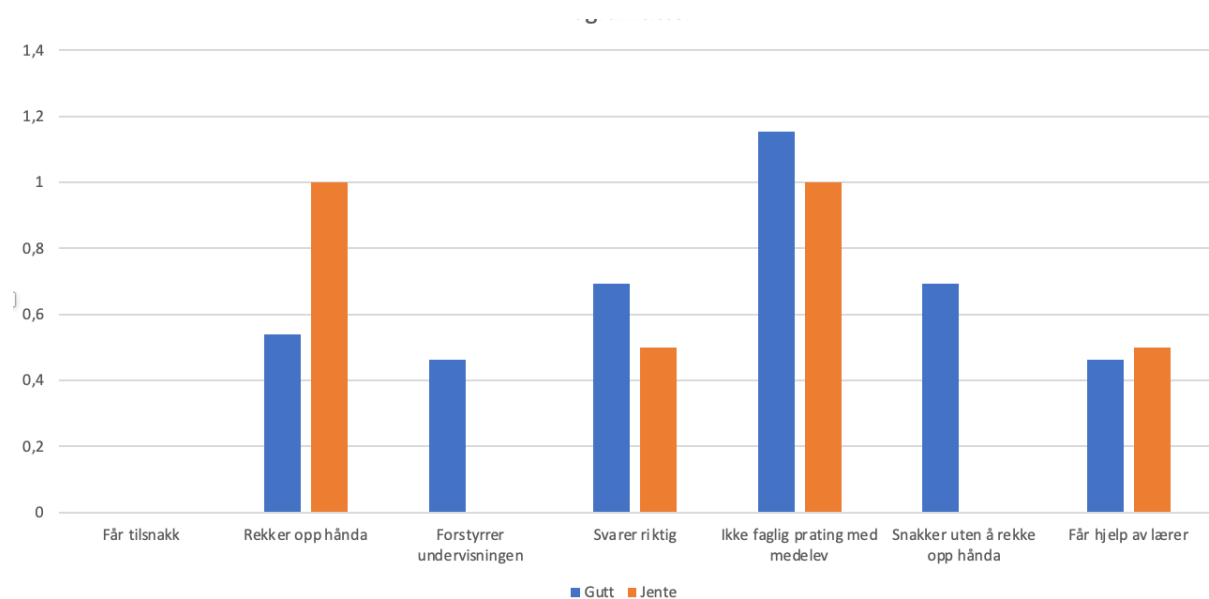
I følgende analyse del vil empirien bli presentert gjennom diagrammer av observasjonsresultater gjort av 8. og 10. klasse. I tillegg, vil det bli brukt deler av intervjuene for å bekrefte og forklare de ulike funnene.

4.1 Observasjon av 8.klasse

Observasjonen av 8.klasse tar for seg elevenes adferd i det som kalles hovedfag på steinerskolen. Her har skolen fokus på et fag og et tema i det utvalgte faget i 3 uker, hvor de to første timene av skoledagen går til hovedfaget. I denne perioden hadde 8.klasse hovedfag i religion, hvor fokuset skulle være på reformasjonen. Hele denne perioden fikk jeg og min medstudent ha timene og observasjonen ble dermed gjort når en medstudent hadde timen, noe som kan ha påvirket observasjonsresultatene. Timen bestod av fokus på den ortodokse kristendommen hvor studenten først fortalte om ortodoks kristendom, deretter skulle elevene skrive ned det de hadde lært om ortodoks kristendom i sin egen skrivebok og tegne et bilde studenten hadde valgt. Til stede i denne timen var det 13 gutter og 4 jenter.

Figur 1. Resultater av gutter og jenters adferd i klasserommet i 8.klasse under en religionstime.

Figur 2. Resultater av gutter og jenters adferd delt på antall gutter og jenter som var tilstede i timen.

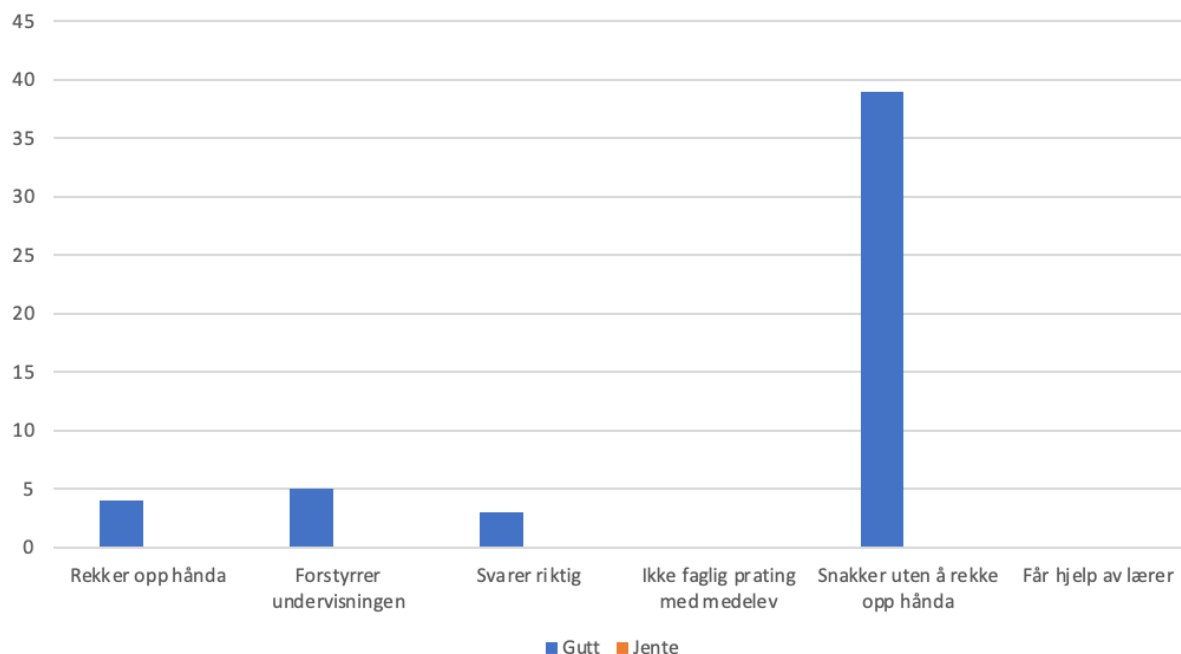
Ved å se på figur 1 ser vi at guttene i større grad tar del av undervisningen og oftere viser uønsket adferd i klasserommet. Resultatet av observasjonen viser at det var ingen av jentene som forstyrret undervisningen og snakket uten å rekke opp hånda. Guttene derimot hadde

større tendens til å forstyrre undervisningen og ikke rekke opp hånda. Diagrammet får samtidig fram at det var flere gutter som rakk opp hånda, svarte riktig og fikk hjelp av lærer, men dersom man ser dette opp imot antall gutter kontra antall jenter som var til stede i klasserommet, kan det være med på å forklare hvorfor det i større grad var flere gutter som var deltakende i undervisningen og fikk hjelp av læreren. Sett imot at det bare var 4 jenter til stede i undervisningen var det også mange av jentene som deltok ved å rekke opp hånda, svarte riktig på lærerens spørsmål og fikk hjelp av læreren. I figur 2 ser vi tilfeller per gutt og per jentene i klassen. I dette diagrammet ser vi at tilfellet per gutt og jente i klassen er nokså like. Diagrammet tydeliggjør at jentene deltok betydelig i timen, og at de faktisk i større grad enn guttene rakk opp hånden og fikk hjelp av læreren. Figur 2 viser altså at det ikke var store forskjeller mellom guttenes og jentenes adferd i klassen.

Under intervjuet med 8.trinns lærer forteller læreren at jentene er roligere enn guttene, og guttene i større grad herjer. Jentene er generelt flinkere til å spørre om hjelp og er mer kontaktsøkende, men at guttene i større grad er faglig aktive. Her påpeker læreren likevel at jentene også er flinke til å delta og at dette er en klasse som er svært aktive og pratsomme. Dette samsvarer med observasjonen som viser til at de jentene som var til stede også var aktive i timen. Etter egne observasjoner av klassen opplevde jeg også at jentene ønsket å delta aktivt i timen. Samtidig opplevde jeg at de gjerne var mer pliktoppfyllende og at de i større grad gjorde det de ble bedt om. Da jentene hadde en ikke-faglig samtale ble dette derimot gjort mer i stillhet, mens guttene derimot hadde høyere lydnivå i deres samtaler, og forstyrret derfor undervisningen i større grad enn jentene.

4.2 Observasjon av 10.klasse

Observasjonen av 10.klasse viser resultatene av elevenes adferd under en samfunnsfagtime med hybrid krigføring som tema. Læreren som hadde timen, var 10.klasses samfunnsfaglærer og til stede i timen var det 6 gutter og 4 jenter. Denne timen var lagt opp til en aktiv diskusjon og samtale mellom lærer og elevene, noe som påvirket observasjonsresultatene. Resultatene kan også bære preg av undervisningens tema hvor krig ofte blir sett på som et tema som spesielt er interessant for gutter. Dette temaet kan derfor ha hatt noe å si for guttenes deltakelse og aktivitet.

Figur 2. Resultater av jenter og gutters adferd i klasserommet i 10. klasse under en samfunnsfagtime.

I figur 2 ser vi store forskjeller mellom jenter og gutters adferd i klasserommet. Resultatene er preget av at timen var lagt opp til en aktiv samtale mellom lærer og elevene. Dermed kunne det ikke observeres hvor mange ganger elevene fikk hjelp av lærer under oppgavearbeid og antall ganger de hadde en ikke-faglig samtale med medelever. Observasjonsresultatene gir likevel et tydelig bilde på at guttene dominerer med sin adferd i klasserommet ettersom de i bidro aktivt i samtalen under timen, mens jentene ikke tok noe del av timen, verken faglig og ikke-faglig.

Etter flere samtaler med lærer på 10.trinn kommer det frem at mange av jentene sliter med angst, noe som kan være en forklaring til hvorfor observasjonen hadde manglende deltakelse fra jentene. Etter flere timer med klassen opplevde jeg selv også at jentene var mer tilbaketrukkne og mindre aktive i timene. De jentene jeg opplevde som mer aktive var ikke til stede i timen og kan derfor ha påvirket resultatene av observasjonen. Gjennom hele timen satt jentene i ro, var stille og fulgte med i timen. Guttene derimot var aktive gjennom hele timen og deltok i timen ved å engasjere seg i samtale med lærer. Dette skilte seg tydelig fra jentene som ikke viste noe form for adferd.

5. Drøfting

5.1 Kjønnforskjeller i klasserommet

5.1.1 Selvregulering

Resultatene av begge observasjonene viser at jentene i større grad viser ønsket adferd i klasserommet. I 8. klasse var jentene flinke til å være aktiv i timen ved å rekke opp hånda og spørre om hjelp. Under observasjonen oppstod det ingen tilfeller hvor jentene forstyrret undervisningen eller snakket uten å rekke opp hånda. De tilfellene hvor jentene hadde en ikke-faglig samtale med medelev, ble derimot gjort mer i stillhet og roligere enn guttene. 10. klassens lærer sier i sitt intervju at jenter er flinkere til å småprate og ikke gå rundt i klasserommet, mens gutter i større grad vandrer rundt i klasserommet. Dette samsvarer med observasjonen som ble gjort i 8.klasse, hvor jentene var flinkere til å holde lydnivået nede og sitte på plassen sin, mens guttene gjerne vandret til andre medelever for å ha en samtale. I 10.klasse derimot viste jentene ingen tegn til aktivitet under timen, hvor de verken var aktive ved å forstyrre undervisningen, snakket uten å rekke opp hånda eller rakk opp hånda. Jentene i 10. klasse satt gjennom hele timen i ro og fulgte med på det som ble sagt. Guttene derimot var muntlig aktive i begge klassene, men hadde større tendens til å ikke rekke opp hånda når de ønsket å si noe. 10.klassens lærer forteller under intervjuet at guttene er flinkere til å være muntlig aktiv og at de ofte får bedre karakterer muntlig enn skriftlig. Dette stemmer overens med begge klassene hvor guttene oftere tok ordet i timen. Dette kan ha sammenheng med det læreren forteller i intervjuene, at guttene gjerne er mer rastløse og har større behov for aktivitet. Guttene kan dermed ha større behov for å ta del i timen og klarer i mindre grad å sitte i ro og være stille. Funnene i observasjonen og intervjuene samstemmer med Aasen et al. (2015) utsagn om at jenter i større grad viser en klasseromsatferd som lærere anerkjenner, hvorav jentene i begge klassene var rolige under timene og ikke forstyrret undervisningen. De gangene jentene var aktive i timen rakk de opp hånda, de snakket altså aldri uten å få ordet først.

Observasjonene kan tyde på at jenter har personlighetstrekk som passer mer inn i skolens normer, noe som ifølge Stoltenberg-rapporten (2019, s. 18) kan være avgjørende for hvordan kjønnene presterer på skolen. Observasjonene viser at jentene er roligere enn guttene under undervisningen og at guttene flere ganger under timen viste uønsket klasseromsatferd. Dette kan tyde på at jenter har mer utviklede ferdigheter i selvregulering, som nevnt i Stoltenberg-rapporten (NOU, 2019, s. 18). Begge lærerne bekrefter dette funnet under intervjuene.

8.klasses lærer påpeker som tidligere nevnt at jentene er roligere og at guttene herjer mer. Det samme gjør 10.klasses lærer som uttaler at den teoretiske skolen passer bedre for jentene, ettersom de har mer ro i kroppen og klarer å sitte lenger i ro, mens guttene sliter i større grad med konsentrasjonsvansker og blir fortere lei. Dette kommer også fram i Houtte (2004, s. 160) sin artikkel, hvor det påpekes at guttene blir raskere distraherert enn jenter, noe som kan vise til hvorfor 10.klasses lærer mener gutter sliter mer med konsentrasjonsvansker og blir fortere lei. Læreren fra 10.klasse forteller at hun opplever at jenter håndterer de teoretiske fagene bedre enn gutter, men at guttene derimot har fysisk fordel når det kommer til fysisk aktivitet. Dette samstemmer med det som kommer fram i Stoltenbergs-utvalgets rapport, hvor det kommer fram at guttene har større evne til å prestere innen fysisk aktivitet (NOU, 2019, s. 19). At jentene er bedre på selvregulering enn guttene og dermed i større grad evner å sitte i ro og følge skolens normer, kan altså ha stor betydning for kjønnsforskjellene når det kommer til prestasjoner i skolen. 8.klasses lærer forteller også at de guttene som skiller seg fra herjegruppen gjør det bedre enn guttene som herjer. Dette bekrefter teorien om at de ulike kjønnes personlighetstrekk er avgjørende for hvordan elevene presterer på skolen. Guttene som er roligere, gjør det altså bedre på skolen. Her påpeker 8.klasses lærer også at lærere ofte setter pris på elever som gjør som de skal, og at disse elevene ofte er jenter. Det kan derfor være et spørsmål om prestasjonsforskjellene kan henge sammen med at læreren i større grad verdsetter elever som gjør det de skal og dermed vurderer deres prestasjon ut fra dette.

5.1.2 Modningshypotesen

At jentene modnes tidligere enn guttene oppleves av intervjuobjektene som en viktig faktor for at jentene presterer bedre på skolen og i større grad viser ønsket klasseromsatferd.

8.klasses lærer forteller at jentene oppleves som mer modne. Han mener dette har sammenheng med hvorfor jentene oftere ser på skole som viktig, og dermed har en annen holdning til skolen enn guttene. Helsesøster mener at kjønnes adferd i klasserommet avhenger av hvilken alder de er i. Hun mener at det ikke er like store forskjeller når elevene blir eldre. Dette mener helsesøster handler om modenhet og at jentene ofte er mer klar for skole, mens guttene er mere aktive og har mark i rompa. Her påpeker hun at det på mellomtrinnet jevner seg ut og adferden blir relativt likt, men når puberteten kommer blir det igjen forskjeller, hvor jentene som kommer i puberteten først oppleves som mer modne enn gutter. Ettersom observasjonene kun ble gjort på ungdomstrinnet, kan vi ikke bekrefte om adferden er relativt lik på mellomtrinnet, men observasjonen kan bekrefte at jentene kan oppleves som mer modne ettersom de i større grad gjør det de blir fortalt og følger med i

timene. Helsesøster påpeker også at modning har mye å si for elevenes interesse. Her forteller hun at de guttene som er født sent på året ofte er mindre interessert i skolen og ikke har samme interesse og ivret på lekser. At jentene i tidligere grad modnes, kan være en avgjørende faktor til deres holdning og engasjement til skolen.

5.1.2.1 Holdning til skolen

Flink pike syndromet er noe som ofte nevnes når det kommer til jenter prestasjoner og adferd på skolen. Intervjuobjektene forteller under intervjuene at dette oppleves som reelt. Intervjuobjektene erfaringer med elevenes holdning til skolen bekrefter mye av det samme som Houtte (2004, s. 160) påpeker. 10.klasses lærer forteller at hun opplever at guttene har et mer avslappet forhold til skolen, mens jentene tar skolen mer seriøst. Dette samsvarer med det Houtte (2004, s. 160) skriver i sin artikkel, hvor det kommer fram at gutter tar skolen lettere og jobber ikke like hardt som jentene. Helsesøster peker på mange av de samme tingene. Hun forteller at flertallet av guttene ofte ser på skolen som kjedelig, mens jentene oftere ser nytte av skolen. 10.klasses lærer uttaler at hun opplever at «jente-foreldre» ofte kan si at barna bruker for mye tid på skole. Houtte (2004, s. 160) påpekte i sin artikkel at jenter bruker mer tid på lekser enn gutter. Læreren i 10.klasse forteller at jentene klarer seg fint på skolen, men de strever og arbeider hardt for å få det til. 8.trinns lærer uttrykker mange av de samme meningene og erfaringene som 10. trinns lærer. Han forteller at han opplever flink pike syndromet som en realitet, og at jenter gjerne strever med tanken på å få det til. Dette kan forklare hvorfor «jente-foreldre» ofte mener barna bruker for mye tid på skole. Gutter derimot er flinkere til å «gi faen», forteller 8.trinns lærer. Han opplever dette som veldig sunt, men forteller videre at de har litt mer utfordringer med å gidde. Han erfarer likevel at det er flere gutter som er opptatte av å prestere, men at dette gjerne handler om foreldrene, men at ønske om å prestere er mer utbredt hos jenter. 10.klasses lærer poengterer også dette, og forteller at de elevene som har foreldre som følger ekstra godt opp får bedre resultater. Dette nevnes også i Stoltenberg-rapporten, som nevner at støtte, forventninger og oppdragelse av foreldrene har stor betydning når det kommer til å fremme selvregulering (NOU, 2019, s. 193). Det er dermed viktig at elevene får oppfølging av foreldre for at de skal ha motivasjon og lyst til å prestere, men ønsket om å prestere er mer vanlig hos jenter.

Gutter har sine styrker i måten de er på, mener helsesøster. Jentene har oftere tydeligere ambisjoner, mens guttene tar det mer som det faller seg. Hun opplever at de ofte har en ide om hva de vil, men at de ikke er like stressa med å komme seg dit. Jentene kjenner mer på stress og forventninger. Noe Houtte (2004, s. 160) også peker på, hvor han hevder at jenter

har høyere forventninger til seg selv. Helsesøster tenker at dette henger sammen med at jenter er mer tenkere og vurderer seg selv, og sammenligner seg selv med andre i større grad enn gutter. Det kommer altså tydelig frem gjennom teori og intervjuer at jentene jobber hardere og strever mer på skolen. Jentene har ofte bedre holdninger til skolen og engasjerer seg mer. Dette kan være en faktor som gjenspeiler seg og forklarer prestasjonsforskjellene mellom jenter og gutter. Da intervjuobjektene ble spurt om hva sammenhengen er mellom holdning, og prestasjon og adferd på skolen mente alle at dette hadde en tydelig sammenheng. 8.klasses lærer poengter her at bedre holdning til skolen, ofte reflekteres i gode prestasjoner og ønsket adferd i klasserommet.

Intervjuobjektene meninger og erfaringer når det kommer til de ulike kjønnes holdninger til skolen kan vise seg i observasjonene. Observasjonen viste at jentene i større grad gjorde det som var ønsket av dem. Dette kan ha bakgrunn i funnene fra intervjuene som viste at jentene tar skolen mer seriøst og gjerne ser mer nytten av skole. Jentene har et større ønske om å prestere og har tydeligere ambisjoner enn guttene, noe som kan forklare hvorfor jentene var flinkere til å følge med i timen, ikke forstyrre undervisningen og ha faglige samtaler med medelev. Jentene viser altså mer engasjement for utdanningen (Houtte, 2004, s. 160). Ønsket om å prestere kan ha stor betydning for hvordan elevene oppfører seg under undervisningen. Jo større ønske å om å prestere, desto mer sjans vil det være for at eleven følger med under undervisningen og gjør det de blir bedt om. Guttenes tankegang og væremåte kan være bakgrunnen til adferden deres under observasjonene. Observasjonene viste at guttene en rekke ganger hadde ikke-faglige samtaler, forstyrret undervisningen og ikke var like opptatt av at de måtte rekke opp hånda for å få ordet. At guttene i større grad «gir faen» og ikke er like stresset med å prestere, kan dermed være bakgrunnen til at de i mindre grad viste ønsket adferd.

5.2 Steinerskole vs. Offentlig skole

Vi finner lite forskning og teori på kjønnsforskjeller på steinerskolen, og hvordan dette er sammenlignet med offentlig skole. Jeg ønsket derfor å høre med intervjuobjektene hva tankene deres var rundt dette. 8.trinns lærer forteller at han ikke har mye informasjon om dette ettersom han nylig startet å jobbe på steinerskolen, men svarer at det er annerledes på steinerskolen, når han blir spurt om skolen er mer tilrettelagt for jenter. Her viser han til at læreplanen på steinerskolen er lagt opp til mindre teoriundervisning, som gjør at guttene evner å prestere i større grad. Han poengterer likevel at den vanlige læreplanen som brukes på offentlig skole passer bedre for jenter.

10.klasses lærer mener at det ikke er særlig forskjell på kjønn i steinerskole vs. offentlig skole, men forteller at måten de jobber med for å utjevne kjønnsforskjellene i skolen er ved å ha undervisning som krever mer fysisk aktivitet. Her viser hun til at de begynner mer friluft fra første klasse. Hun mener også at de har fokus på mer barndom og ikke like mye teori. De jobber mer kunstnerisk i undervisningene og har fokus på kunst og håndverk. Samtidig forteller hun at de har flere tur-dager. Dette samsvarer med det 8.klasses lærer uttalte om at det var læreplanen på steinerskolen var lagt opp annerledes, slik at den ikke nødvendigvis var mer tilrettelagt for jenter. Funnene i intervjuene viser at det ikke nødvendigvis er forskjell mellom steinerskolen og den offentlige skole, men at steinerskolen jobber aktivt med å være mer fysiske og kunstneriske, noe teorien har vist kan passe guttene i større grad enn teoretisk undervisning.

6. Konklusjon

Studier indikerer at det er flere forskjeller når det kommer til kjønn i skolen. Jenter gjør det generelt bedre på skolen enn gutter, og slik har det vært lenge påpeker Stoltenberg-rapporten fra 2019. Jenter viser oftere klasseromsatferd som lærere anerkjenner (Aasen et al., 2015), har bedre evne til selvregulering, bedre holdning til skolen og modnes tidligere enn gutter.

Observasjonen viste mye av det samme som kom fram i teorien. Jentene viste i større grad evne til selvregulering og klasseromsatferd som lærere anerkjenner. Jentene i begge klassene evnet å sitte i ro og følge med på timen, uten å forstyrre undervisningen og bidro i timen ved å rekke opp hånda. Jentene opplevdes som mer pliktoppfyllende og ønsket i større grad å følge med i undervisningen. Det oppstod ingen tilfeller hvor jentene snakket uten å rekke opp hånda eller forstyrret undervisningen. De gangene det oppstod tilfeller hvor jentene hadde en ikke-faglig samtale med medelev ble dette gjort mer i stillhet, dermed opplevdes dette ikke som noe som forstyrret læringsaktiviteten i særlig grad. Guttene derimot hadde større tendenser til å vise uønsket adferd i klasserommet, hvor de blant annet snakket uten å rekke opp hånda, hadde ikke-faglige samtaler med medelev og forstyrret undervisningen. Observasjonen viste at antall gangene guttene snakket uten å rekke opp hånda, var flere enn de gangene de rakk opp hånda. Derimot var guttene mer muntlige aktive i timene, men forstyrret undervisningen i større grad enn jentene.

Resultatene av observasjonen viser mye av det lærerne på steinerskolen påpeker at de opplever av kjønnsforskjeller i klasserommet. 10.klasses lærer forteller under intervjuet at guttene er flinkere til å være muntlig aktiv og at de ofte får bedre karakterer muntlig enn skriftlig. Dette stemmer overens med begge klassene hvor guttene oftere tok ordet i timen.

Læreren fortalte også at guttene er mer rastløse og har større behov for aktivitet, noe som kom tydelig frem under observasjonen. Begge lærerne påpeker at jentene oppleves som roligere og har mer ro i kroppen, dermed evner de i å sitte lenger i ro. Guttene derimot herjer mer.

Læreren fra 10.klasse forteller at hun opplever at jenter håndterer de teoretiske fagene bedre enn gutter, men at guttene derimot har fysisk fordel når det kommer til fysisk aktivitet.

Lærerne bekrefter altså at jenter har bedre evne til selvregulering, noe som også kommer fram under observasjonene. Begge lærerne opplever altså kjønnsforskjellene i klasserommet relativt likt, hvor det er tydelig at jentene oppleves som mer rolige, mens guttene forstyrrer i større grad undervisningen.

Under intervjuene forteller intervjuobjektene om deres opplevelser og meninger om kjønnsforskjellene i skolen. At jentene modnes tidligere oppleves av intervjuobjektene som en viktig faktor for kjønnsforskjellene i skolen. 8.klasses lærer forteller jentene at oppleves som mer modne. Han mener dette har sammenheng med hvorfor jentene oftere ser på skole som viktig, og dermed har en annen holdning til skolen enn guttene. Helsesøster forteller at jentene ofte er mer klar for skole, mens guttene er mere aktive og har mark i rompa. Her kommer det fram at intervjuobjektene opplever at jenter har bedre holdning til skolen enn gutter. Dette påpekes også av Houtte (2014, s. 160) som hevder at gutter viser mer negativ holdning til skolen og jobber ikke like hardt på skolen. 10.klasses lærer forteller at hun opplever at guttene har et mer avslappet forhold til skolen, mens jentene tar skolen mer seriøst. Helsesøster forteller at flertallet av guttene ofte ser på skolen som kjedelig, mens jentene oftere ser nytte av skolen. 8. klasses lærer forteller mye av det samme, men forteller at gutter er flinkere til å «gi faen», noe som kan ha være en forklaring på deres adferd under observasjonen. Jentene har altså ofte bedre holdninger til skolen og engasjerer seg mer, noe som kan være en faktor som kan gjenspeile seg i observasjonen og forklare prestasjonsforskjellene mellom jenter og gutter. Intervjuobjektene mente alle at holdningen til skolen hadde en sammenheng med adferd og prestasjoner på skolen. Observasjonen av klassene viser mye av det samme som kommer fram under intervjuene. Intervjuobjektene fortalte at jenter ofte tar skolen mer seriøst og ser mer nytten av skole. Jentene har et større ønske om å prestere og har tydeligere ambisjoner enn guttene, noe som kan forklare hvorfor jentene var flinkere til å følge med i timen, ikke forstyrre undervisningen og ha faglige samtaler med medelev. Intervjuobjektene mener og erfarer altså at kjønnsforskjellene gjerne har sammenheng med modenhet og at jentene oppleves som mer modne. Samtidig, viser de til at jenter ofte viser en mer positiv holdning til skolen og arbeider hardere, som har påvirkning på deres prestasjoner.

Steinerskolelærerne opplever altså at kjønnsforskjellene i skolen er en realitet både ved forskjellig adferd i klasserommet og tydelige forskjeller i prestasjoner på skolen.

Litteraturliste

- Aasen, A. M., Lekhal, R., Drugli, M. B., & Nordahl, T. (2015, Mai 14). *Utdanningsforskning*. Hentet fra <https://utdanningsforskning.no/artikler/2015/kjonnforskjeller-i-skolefaglige-prestasjoner-forklaringer-i-elevenes-holdninger-til-og-varemate-i-skolen-samt-relasjonelle-forhold/>
- Houtte, M. V. (2004, Juni). Why boys achieve less at school than girls: the difference between boys' and girls' academic culture. *Educational Studies* .
- Johannessen, A., Tufte, P., & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Krumsvik, R. J. (2021). *Hva vet vi om skoleprestasjoner?: Ulike perspektiver på skolegang og skoleprestasjoner*. Bergen: Fagbokforlaget.
- NOU. (2019). *Nye sjanser - bedre læring: Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon.

Vedlegg 1: Observasjonsskjema

	Får tilsnakk	Rekker opp hånda	Forstyrrer undervisningen	Svarer riktig	Ikke faglig prating med medelev
Gutt					
Jente					

Vedlegg 2: Intervjuguide

- Hvilke forskjeller er det mellom gutter og jenters adferd i klasserommet?
- Hva tror du kjønnsforskjellene kan komme av?
- Opplever dere holdning til skolen varierer fra kjønn? Evt. hvorfor?
- Opplever dere at elevenes holdning har sammenheng med skoleprestasjon og adferd i klasserommet?
- Opplever dere at gutter (gjerne født sent på året) er mindre modne enn jenter, og at det påvirker deres mulighet til å utfolde seg i klasserommet?
- Hva gjør dere for å utjevne kjønnsforskjellene i skolen?
- Opplever du at elevenes atferd på steinerskolen er forskjellig fra den offentlige skolen?